

Cholajil 025
GENESIS
Capítulo 12:1-20

Kujoj chi na jun mul, chupam ri qatijonik kāmik ajil tz'aqat, tatb'anel, chupam ri wuj Génesis. Kujriqtaj che ri jun ch'aqab' chik che ri siwan rixqab'ij chi kupank'yajij ri wuj rech Génesis. Kāmik are kujtzijon chirij ri cap, 12. Ri uchapik wa' we cap. ri, ronojel ri k'o chāpam are man junam tä ruk' ri jun chik rixqil kanoq. Ri Utzij ri Ajawaxel kāmik ri' are nojim kuya' ri xo'l raqa'n ri qe'uj xuquje' nojim kuje'k. Ri uk'ux ke'l chuxo'l ri kijeb' nimaq taq k'ulmatajik rixqil chupam ri nab'e taq julajuj caps. Kāmik k'ut are kaqaj pakiwi' ekijeb' winaq nimaq taq kib'anik. Ri Abram kaqariq wa' chupam ri caps. 12 k'a chupam ri 23; are wa' ri achi ri re kojoniq. Ri Isaac kariq chupam taq ri caps. 24 k'a chupam ri 26; are wa' ri loq'oq'em alk'walxel. Ri Jacob kaqariq chupam taq ri caps. 27 k'a chupam ri 36; ri Jacob are wa' ri cha'om alk'walxel, xuquje' ri alk'walxel ri k'ajsam uwach. Are k'u ri caps. 37 k'a chupam ri 50, are kuya' ri Ajse chaqawah; ri are' kak'ow chupam taq k'axk'olil te k'uri' kopan na k'a chupam ri jelikal. Are wa' ri kijeb' nan taq tat ri sib'alaj nim kib'anik chupam ri uchomanik ri Upixab' ri Dios xuquje' ri qech uj tajin kaqak'am apanoq ronojel ri xk'ulamataj chupam taq ri kik'aslemal chupam ri kuk'is wi utzam ri wuj Génesis. Ajil tz'aqat tatb'anel, Ri Dios uq'alajisam rib' cho ri achi xuquje' kaqakub'a qak'ux uj chirij chi ri are' kakikot ruk' ri tajin kub'āno chi man ke'utaqchij tä chik ronojel ri winaq che ub'anik ri utzil, rumal chi aretaq ri achi tzaqanoq pamak, kaqil ri nimalaj umak ri Caín. ¿Jas wa' we mak ri'? We mak ri' man k'o tä ke'b'lan k'uxaj wa' chirij chi are ri nimal. Xuquje' kuya' qab'ij chi ri Caín royowal rumal chi pa uk'ux ri ranima' kuna' jun kikitomal ruk' ri xub'ano man xaq xu'tāla xane' k'o nimal che rumal ri usipanik ri xujach cho ri Dios, xane' xpaqachix apanoq, are k'u wa' xb'anowik chi xpe tit'itel che chirij ri Abel ri rachalal.

Kilya la, ajil tz'aqat tatb'anel ri tit'itel xuquje' ri nimal are wa' ri umak ri itzel. Are ri mak re ri chomanik. Are k'u ri q'eqal jab', are wa' ri urinik ri ti'j. Kojkowin wa' kaqil chupam taq we jas taq ri', xuquje' chupam ri kuchomaj ri achi xuquje' chupam ri jujun che ri kub'ano, chi ronojel kub'ano are ri urib'al ri t'ij. Chupam ri uyakik ri tak'atik ja Babel, kaqariq ri utroxil ri achi cho ri Dios. Ri Dios xuya' uloq ri q'eqal jab' che uk'ajsaxik uwch ri achi. We tä ri Dios xuya' tä ne' b'e na che chi kek'uji' tä ne' chik kalk'wal ri winaq o xuchajij tä ne' anima' kuk' ri winq pa 120 junab' chi na, pune' je' ri' ri achi man katzalij täwi ruk' ri Dios; wa' we achi man kachoman tä ri' chirij ri eye'nik ri' ri ajchikaj man karil tä wa' chi xa xya' na jun joq'otaj che chi kuk'ex ri

uchomanik. Kämik ri' ri Dios kunajtajisaj rib' chikij ri aje' taq tinamit tek'uri' kucha' jun achi, chewa' we achi ri' kub'an na jun nim tinamit che. Che k'u wa' we tinamit ri', kopan k'u na ri ujoq'otaj, kel na ri Kolol rech ri uwachulew. K'a chi' k'u wa', ri Dios tajin kel ch'uj chke konojel taq komon ja rech ronojel ri uwachulew. Chi' k'ut, k'a choch apanoq, kuya' ri uwach chikij ri achuijab'.

Qila' k'ampe, aretaq ri Dios xusik'ij ri Abram, ri lal k'ut kariq na la jun achi kojonel pa ranima' ri are'. Chupam ri jun qachak kanoq xqak'ut jub'iq ri Abram, jun achi ri sob'alaj nim ub'anik ri k'olinaq cho ri uwachulew. Man are' tä kub'ij ri' jas etab'al kaqakoj che retäxik ri rajil ri kojonel achi ri', ri are' tzänim achi wi. Xuquje' chujchoman ampe jub'iq' jas ri Abraham je' ri' jas jun nim achi chetaq we q'ij kämik.

Ri nab'e jasech, jun nim achi rajawaxik kux nim ub'anik, are ri Abram kak'ow are' puwi' wa' we ri'. Ri kamik ri' xuquje' chupam ri radio, ri television, ri Interenet xuquje' ri nik'yaj jastaq chik ri ok'owinoq puwi' wa' we ri', ri jastaq ri nimaq taq ub'anik ri kech'aw witaq ri winaq, sib'alaj e k'ya achijab' rikitom ri utzijob'elil ri Abram, rech chirij jun winaq chik. K'ya k'u na ri kitom chirij ri Abraham choch ri presidente rech ri Estados Unidos, o cho jun nim ub'anik chik rech taq ri kaka'n película, o jun nim ajtikol aninaq. Oxib che ri religion ri k'o cho ri uwachulew ketzijon chirij ri Abraham. Jastane' ri Judaísmo, ri Islamismo xuquje' ri Cristiandad. Ronojel kakichip uloq ruk' ri Abraham, are k'u wa' känow che chi kux jun winaq ri nim ub'anik. E k'o millones chike ri winaq chupam ri tinamit Asia xuquje' pa Africa ri kitom ri tzijob'elil chirij ri Abraham, xane' man k'o tä kitom chikij taq ri achijab' ri keb'el pataq ri wuj ri kuya' taq b'ixkil kämik. Ukab' jasech: Jun chik che ri no'jb'al ri kil che jun nim achi, are la che chi utz kano'jmanik, jun achi ri ke'l uk'ux che jun chik. Ri lal, ¿A kachomaj la jun chik ri sib'alaj utz jas ri Abraham? Man qachomaj taj chi k'o tä ne' jun achi kämik ri kakowin che ub'anik jas ri xub'an ri Abraham. Aretaq ri Abram xetzalij uloq junam ruk' ri ch'ut uk'ajol chupam ri ulew, ri Abraham xub'ij che ri Lot chi chucha' ri ch'aqab' ulew ri kaqaj chuch, ri Abraham k'ut xub'ij che chi ri are' kkanaj kan ruk' ri ujb'iq' ri kknaj kanoq. ¿Akächomaj la chi k'o jun achi wa' kämik chi je' wa' kub'an ruk' ri uk'ay chetaq we q'ij kämik? Ne' man káb'an tä wa' chupam ri komontiox kämik, rech kab'an tä ne' chupam jun uwachulew ri etzeltajinoq. Xane' ri Abraham sib'alaj xux utz kuk' ri wanaq. ¿A ilom la jun mul chi ri Abram sib'alaj xub'an utz kuk' taq ri ajawinelab' rech ri Sodoma xuquje' ri Gomorra? Xub'ij chike chi man kuk'am tä b'i jub'iq' re ri kimajom, xa tä ne' jun ximb'al xajab'. Xane' xuwi ruk' ri Dios ri ke' wi uk'ux ri Abraham. Ri urox jasech: Jun nim achi rajawaxik kub'an ri uk'aslemal chupam ri jun joq'otaj ri nim ub'anik.

Rajawaxik kub'ano jas ri xub'ij ri Napoleòn: "Jun achi ri ruk'am chi uloq chuti'oxil jas ri kub'ano". Ri achi xuquje' qas pa ri joq'otaj rajawaxik kakirij kib' chupam ri k'aslemal ri k'o k'ax. Are k'u wa' chi qastzij ri katzijox chirij ri Abraham.

Kaqakoj uj chi ronojel ri winaq cho ri uwachulew je' kakichomaj wa' xuquje', chirij ri oxib' jastaq ri qanatam waral. Kraj ne' man je' tä kachomaj wa' at chirij we jun jasech chik ri'. Ri ukaj no'jmanik chirij jun nim achi are la chi jun achi ri kojonel. Chila' k'ampe la, chi konojel ri nimaq taq achijab', xuquje' ri man e kojonelab' taj, k'o jun ri' kakikojo. Kaqetamaj ampe na chi ri Abraham xril wujub' k'ulwachinik rech ri Dios. Xuq'axaj kijeb' taq k'axk'ol rix resaj b'i chupam ri utz b'e, xane' are wa' xuquje' xba'nowik chixqet jub'iq' chik ruk' Dios. Ri jasech ri k'o na ub'anik ri käb'ix chirij ri Abraham chupam ri Biblia are la chi xukoj ri Dios. Chupam ri Génesis 15:6, qask'ij ampe: *Xkojon k'ut che ri Jehová, xilitaj k'ut chi jikom/suk'.*

Aretaq kaqatijoj qib' chirij ri Abraham chupam ri caps. ri petinoq chaqawach, tajin kaqetaman chikij ri nimaq taq achijab' ri xek'uji' pataq ri joq'otaj. Are jun nimalaj achi, man xaqxu'ta chupam ri tzijob'elil ajuwachulew xane' xuquje' chupam ri ti'ox tzijob'elil. Man k'o tä jun ri qas ajwinaq kajunumataj tä ne' ruk' ri Abraham. Kanatax na jub'iq' chik ri ub'i choch jun achi chik chupam ri Utzij ri Dios. Man ke'l tä kub'ij wa' chi matäne' xtzaqik. Ri qastzij chi, k'ya mul wa' xtzaqik. Xya' kijeb' k'amb'ejenik che rumal ri Dios, chupam k'u wa' we ri' xtzakik. Xane' junam ruk' ri xub'an ri Simón Pedro, xwalajik, xuch'aj rib', xuchip chik'ut b'inem ruk' ri Dios. Ajil tz'aq tatb'anel, ri Dios uchapom ri anima' la xuquje' ri k'aslemal la, kraj ne' katzaq la, xane' kaqeye'j chi kawalij la xuquje' kachip chi la b'inem ruk' ri Ajawaxel.

Jun mul chik kaqanataj ri k'exb'alil ri kub'an wa' chupam we joq'otaj ri' chupam ri wuj ri Génesis. Ri Dios tajin kel ch'uj kuk' konojel uwach winaq. Kuchip uloq ruk' ri Adan k'a ruk' ri Abraham, Man k'o tä jun mul ri Dios uk'atum rib' choch jun winaq. Xel uk'ux chike konojel ri winaq cho ri uwachulew. Xa k'u ne' ri achi, xuk'ut jun troxil cho ri Dios ri jun mak wa' re ri chomanik, xuquje' xuq'alajisaj ri urib'al ri t'i'ojilal, xuquje' xuk'ut ri nimalaj utroxil qas man xuk'u' tä cho ri Dios. Man k'o tä jun matäne' karilo ri nimalaj eye'b'al uk'ux ri Dios che ri winaq ri xek'uji' kanoq ojer, Ri Matusalén xk'asi' 969 junab', are k'u ri Dio xreye'j ronojel ri kik'aslemal ri winaq ri' tek'u ri' xutaq uloq ri q'eqa'l jab'. Jatzij chi nim upam wa' we joq'otaj ri' ri xuya' ri Dios chike rech kakik'ex ri kichomanik. Tek'uri' kaqil chi k'ut jun troxil kech ri winaq chupam ri tak'atik ja' ri ub'inam Babel.

Qas man k'ax tä rilik chi ri Dios k'o ri kub'an na kuk' konojel kiwach winaq, jun jasech ri man k'o tä k'owi. Rumal k'u wa', kutas rib' chikij rononel ri winaq, xkij ri e k'ya winaq, kucha' k'u xa jun achi. Che wa' we xa jun winaq ri karesaj wi jun ni tinamit, xuquje' k'u che we tinamit ri' karesaj jun ri Kesan pa k'ax; are k'u wa' we tinamit ri' kuq'alajisaj na rib' ri Ajawaxel chikiwach. Ri kaqil waral, chi rumal wa' we jasech ri' ri Dios xkownik xopam pa ri ranima' ri achi rech kukolo. Kaqab'ij pa keb' oxib' tzij chik. Wene' k'o chi na k'ya jasech chik chikixol wa' we ri', xane' ri Dios xucha' wa' we ri' ri k'o na jub'iq chik. Qakub'am wi qak'ux chirij ri Dios chi ri Are' tzakub'an wi utz na. Je b'a wa', ri Dios kusak'ij xa jun achi, ri achi ri' are wa' ri Abraham. Ri nab'e ver. rech wa' we cap. 12 rech ri Genesis je' wa' kub'ij:

IRI AJAWAXEL xub'ij che ri Abram: Chaya' kan ri uwulew, ri awachalal, ri upawächoch, ri atat, jat pa ri ulew ri kink'ut na chawach. (Gen. 12:1)

K'o quk' ri usik'ixik ri Abraham. Kaqaterne'j wa' we sik'inik rumal ri Utzij ri Dios. Chi' k'ut kaqil wi na chi ri Dios xub'an oxib' chi'nik ri', o pa jun tzij chik jun chinik ri k'o oxib' chi'nik chupam, che ri Abraham, qastzij k'ut wa' we chi'nik ri', are wa' ri uk'ux ri Biblia. Ronojel ri k'o chupam ri Biblia kuxlan wa' puwi' ri chi'nik ri', are k'u ri Biblia kab'inkat wa' chupam we chi'nik ri'. Ri nab'e jasech ri xuchi'j ri Dios che ri Abraham, are jun ulew ri kuk'u na ri Dios chuch, xuquje' kuya' k'u na chke. Ri vers. 2 xuquje' ri 3, je' wa' ku'b'ij:

2 Kinb'an na jun nim tinamit chawe, xuquje' katintewchi'j na; kinb'an chawe chi katux jun nim laj achi xuquje' katux na jun tewchib'al chke nik'yaj chik. 3 Keb'entewchi'j ri katkitewchi'j, xuquje' kintzaq na itzeltzij pakiwi' ri kakizaq itzeltzij paw'i; rumal aweh at kakiriq tewchib'al ronojel ri kamon taq ja cho ri uwachulew. (Gen. 12:2-3)

Xuchi'j ri Dios che ri Abraham chi kub'an na nim che ri ub'i. Qatzijom chi wa' chi ri Abraham sib'alaj nim ri ub'i je' na wa' kämik. Xaquje' xuchi'j ri Dios che ri Abraham chi kux na tewchi'b'al. Ri Are' kux na tewchi'b'al chke konojel ri winaq. Ri Dios ub'anom che chi kel na jun nim tinamit che, are k'u wa' we tinamit ri' k'olinoq wa' cho ri uwachulew nim joq'otaj na choch jun tinamit chik ri k'olinoq cho ri uwachulew che taq we q'ij ri'. Chuk'isb'al k'ut, keb'ux na tewchi'b'al chke konojel ri uwachulew xa rumal ri Qajawal Jesucristo. Xuquje' aretaq käya' ri Utzij ri Ajawaxel, ri e are' eb'uxnoq tewchi'b'al. Ri Ajawaxel je' ub'anom che chkijujnal ri uchi'm uloq, xaq xuwi ri nab'e maja' kub'ano. Xub'ij che ri Abraham chi kuya' ri ulew che, kaqil k'ut jas ri tajin

kab'antaj je' la' chetaq we q'ij kämik. Ri Israel uch'ikom ri raxk'yaq rech ri raqan pa ulew, xuquje' tajin kuchip ruk' ri raxk'yaq, xane' man k'o tä ruk', man k'o tä choch pa ronojel. We ne' k'o jun ku'b'ij chi ri Dios man je' tä xub'an wa' che we jun chi'nik ri'. Ajil tz'acaq'at tatb'anel, man utz tä wa' we qab'ij. Qaya' che chi chub'ana' pa ri q'ij ri karaj Are.

Chila' la chi je' wa'. Kijeb' mil junab' kan wa', xuchi'j ri Dios che ri Abraham oxib' jasech ri kub'n na ruk'. Keb' che ri oxib' ch'aqataq je ub'anom qas jas ri xub'ij uloq ri Dios. Xa rumal ri man nimanik taj, ri Dios xub'ano chi man kekanaj tä kan cho ri uwachulew. Ub'im wa' ri Ajawaxel chike chi je' wa' kak'ulmatajik we ri e are' man keniman tä che, xuquje' we kakita's kib' Chirij. Je ri' chi kitasom kib' chirij kämik, ri uk'amom k'u uloq chike, tajin kakiriq nimaq taq k'axk'olil. Rumal wa' man kuya' tä k'ut kaqab'ij chi ri Dios man je' tä ub'anom che ri Utzij. Ri kaqilo chi ri Dios qas je' tajin kub'an che ri ub'im uloq chi kub'an na. Kopan na wa' we q'ij chi keb'uya' na cho ri ulew ri', xuquje' chupam k'u wa' we q'ij ri', man kek'uji' tä ri' xaq' ruk' kixk'yaq kakichi'p ri ulew. Kek'uji' cho ronojel ri uwachulew ri kopan k'a ruk' ri Eufrates ri b'inel ja. Kek'uji' na cho ri k'olib'al jawije' xek'uji' wi na ri tinamik hetea, chila' k'ut k'a ruk' ri b'inel ja rech ri Egipto, ri xaq innuch' joron wa' chupam ri chaqij uwosaq rech ri àrabe. Wa' we uwachulew ri' man k'o tä jun mul e k'olinoq wa' chuch.

Chupam ri k'olib'al ri k'o wi ri utaqanik ri Israel, kich'uqum 30.000 millas (55560 Kms) puwi' ri uwachulew, man xaq xu' tä k'u wa' xuya' ri Dios chike. Xane' xuya' chike 300.000 millas (555600 kms) puwi' ri uwachulew. Kek'uji' k'u na wa' chuch qas jas ri ub'in ri Dios. Man k'o tä k'ujun ri k'o tä ne' ukwinem che uq'atexik.

Ajil Tz'acaq'at tatb'anel, ujupannoq che uch'ob'ik/uretamxik chi are' ri Dios kab'anowik chi are ri Dios kak'omow ub'e wa' we jastaq ri'. Utz ne' we kut'uyik man ruk' tä jun xib'rikil che rilik jastaq ri kub'ij ri periòdico chqe; man kat'ujt'ub' tä qanima' che ronojel ri tajin kak'ulmajtaj cho ri uwachulew: Are ri Dios ri taqanel puwi' ronojel ri jastaq xuquje' are are' kab'anowik jas ri kub'ij ri uchomanik chirij. ¿A mat kajamb'al wa' kachomaj la? Aretaq kik'amom chi wa' we chi'nik ri', qila'ampe jas ri xub'an ri Abraham. ri ver, 4 rech cap.12, je' wa' kub'ij:

4 Ri Abram xel k'u b'ik, qas jas ri utaqanik ri Ajawaxel ri xuya' che, xe' k'u ri Lot ruk'. Ri Abram k'o chik 75 ujunab' aretaq xe'l b'i pa ri k'olib'al Haran. (Gen. 12:4)

Qila' k'ampe chi ri Abraham man xniman tä waral. Xuk'am b'I jun rachalaxik ruk', ri man rajawaxik taj chi kuk'am b'ik. Xuk'am b'i ri Tarè ri utat, ub'im k'u ri Dios che chi man k'o tä jun kuk'am b'ik. ¿Jasche chi are wa' ri xraj ri Dios che ri Abraham chi kel chupam ri rulew, xuquje' chi kunajtajisaj rib' che ri rachalaxik? Ri tzilib'al re wa' we ri' kaqariq wa' chupam ri uwuj ri Josuè 24:2 je' wa' kub'ij: Ri inan itat xek'uji' ri are' ojer ch'aq'ab' che ri b'inel ja', e are' taq wa', ri Tarè, utat ri Abraham xuquje' ri Nacor; ri e are' k'ut kakipatanij e jule' taq ti'oxib'.

Chila' k'ampe la, ajil tz'aqat tatb'anel, chi ri uwachulew ri' ojer etzeltajinoq chik. Je wa' xub'an na ri Dios rech ukolik ronojel ri winaq. Jun jasech chik ri kraj ne' utz ub'anik chi kak'is kiwach konojel ri winaq tek'u ri' kachap chi jun k'ak' winaq chik. Kinkikotik chi man je' tä wa' xub'an che, we tä je' wa' xub'an che, man ink'o wa' in waral, rumal chi ri in xuquje' inajmak. Rumal chi ronojel ri ajmak rajawaxik wa' kak'is kiwach. Malti'ox b'a che ri Dios chi ri Are' sib'alaj nim ri uloq'b'al uk'ux xuquje' sib'alaj kel uk'ux chqe, xuquje' keb'ukol ri ajmakib'. Ri ver. 5 rech ri cap. 12 je' wa' kub'ij:

5 Aretaq xe' pa Canaán, ri Abram xe'uk'am b'i ri xrojil ri Sarai, ri Lot ri ch'ut uk'ajol, ronojel ri winaq ri xe'luloq' pa Haran xuquje' ronojel ri uq'inomal ri e umulim. Aretaq xe'opam k'u pa Canaán. (Gen. 12:5)

Tza je' wi ri' chi rajawaxik wi chi kuk'am b'i ri xroqil. Xane' ¿Jas k'u che chi xuk'am b'i ri uk'ajol ri ratz xuquje' ri utat? Rumal wa' we ri' kaqilo chi ri Abraham xkanaj na keb' oxib' q'ij pa Haràn, xaq xub'an k'ax che ri joq'otaj chujchoq ampe che; ri Are' xub'iytajisaj ri utewchi'b'al ri Dios. Ri Dios man xuk'ut tä rib' chuch k'a xok na chupam ri ulew, k'a xutas na rib' chirij ri utat. Xuk'am k'u b'i ri Lot chupam ri ulew. Te k'u ri' xel k'u b'i ruk' taq k'ax xel b'i pa ri tinamit Haràn, xopam k'u k'a chupam ri tinamit Canaàn. Qila' k'ampe ri ver. 6 rech ri cap. 12, je' wa' kub'ij:

6 ri Abram xuq'axaj ronojel wa' we tinamit ri' k'a xopam pa Siquem, jawije' chi' k'o wi ri nim laj che' pa Moré. Pataq ri q'ijol ri', ri aj Cananeos e k'o wa' chupam ri k'olib'al ri'. (Gen. 12:6)

Ri ajkananib' e k'o wa' chupam we ulew ri'. Kaqaj k'ut kaqaya' jub'iq' jastaq wa' puwi' we ri' ri sib'alaj nim ub'anik. E k'ya chke ri winaq keb'inik chi ri Abraham xuya' kan k'olib'al ri sib'alaj k'ax chupam ri Ur ri kech taq ri ajcaldeyib', xuquje' xopan k'u chupam jun ulew ri k'o wi triko xuquje' uwal uva, chupam jun ulew ri k'o uwal che xuquje' leche, jun k'olib'al ri sib'alaj

kajororik kujcha' che. Kakichomaj xuquje' chi ri Abraham qastzij xub'an utz ri uk'aslemal aretaq xopam wa' pa we ulew ri'. Je' b'a ri', xuya' kan wa' ronojel we jastaq ri' rech kopam pa ri ulew Canaan, are k'u ri ajcanane'ib' e k'o na chupam wa' we ulew ri'. Wa' we achijb' taq ri' man k'o tä kipixab' wa' we e are' xane' eq'ijilal taq diosib'. We kaqil waral man are' tä la' chi ri Abraham kub'an utz ri uk'aslemal, xane' ri Abraham kaniman che ri Dios. Ri uk'ux ri kaqil waral are ri unimanik ri Abraham. Rumal chi uniman ri Dios opannoq k'u chupam ri ulew, qila' k'ampe jas ri k'ulmataj na. Ri ver. 7 rech ri cap. 12 rech ri Gènesis, je' wa' kub'ij:

7 Chila' k'u ri AJAWAXEL xuk'ut rib' cho ri Abram xub'ij k'u che': Ri ulew ri' kinya' na chike ri awijalil. Ri Abram xuwok jun porob'al che ri AJAWAXEL, rumal chi xuk'ut rib' chuch. (Gen. 12:7)

Rajawaxik wa' kaqaya' qaxakin wa' che we ri'. Aretaq ri Abraham kariqtaj chupam ri ulew rech ri Haràn, ri k'olib'al ri xb'iyitaj wi, Ri man xuk'ut tä rib' chila'. Are k'u ri waral ri' xuk'ut rib' chukamul chuch, ri Abraham k'ut xuyik jun porol che ri Ajawaxel. Jun che ri jastaq kämik e k'ya chqe man kaqariq tä tewchi'b'al aretaq kaqasak'ij ri Biblia, rumal chi xa man kujb'in taj jas ri kub'ij ri chäj ri k'o quk'. Ri Uloq' pixab' ri Dios kuq'at tzij wa' pakiwi' ri man kaka'n tä wa' we ri'. We tä kaqanimaj ri Dios, käpe na' nim tewchi'b'al ri' paqawi'. Man kuk'ut tä rib' ri Dios cho ri Abraham aretaq ri Abraham maja' kakowin che unimaxik ri Dios, xuquje' kub'an ri uk'aslemal jas ri kub'ij ri chäj che ri k'o ruk'. Tek'u ri' jun mul chik ri Dios kuk'ut rib' chuch. Ri Abraham k'ut kutzalij uwach ri utzij ri Dios ruk' jun uyakik jun porob'al. Qila' k'ampe chi ri Abraham are jun achi ri sib'alaj k'o ukwinem che uwokik porob'al pawije chi' ri ke'wi. Qila' k'ampe ri ver. 8 je' wa' kub'ij:

8 Relik bi chila' xe' pa taq ri taq'aj puwi' ri juyub' ri k'o pa ri releb'al q'ij rech ri Betel, jawije' chi' xuwok wi ri umo', ruk' ri Betel pa releb'al q'ij xuquje' ri Hai pa uqalb'al q'ij. (Gen. 12:8)

Ri Abraham xub'an keb' jasech aretaq xok chupam ri ulew ri'. Xub'an ri umo' chila'. Kaqab'ij che jastäne' chi xuloq jun k'ak' rachoch. Pune' ruk' taq k'ax xane' xopanik. Xuyik k'u ri umo' chila'; chila' k'u jawije' chi' kub'an wi ri uk'aslemal. Tek'u ri', xuwok jun porob'al. Are wa' ri uq'alajisaxik ri uk'aslemal cho ri Dios. Pajawechi' tä ne' ke' wi ri Abraham kuya' kan jun natab'al che ri Dios. Qila' k'ampe, ¿Jas k'u ri' ri ub'anik ri k'aslemal la ri käya' la kanoq chupam ri k'olib'al ri kak'uji' wi la? Man rajawaxik tä ri' käya' la jun wuj cho ri achoch la; man rajawaxik tä ri' katz'ib'aj la "Ri Jesùs are Kolonel", chirij ri

ch'ich' la, tek'uri' kab'insaj la ri ch'ich' jas kub'an ri jun ri man kojonel taj. Ajil tz'aqat tatb'anel, wa' we ri' man are' tä jun k'utunik wa' chi ujkojonelab' chik. Wa' we achi ri' ri Abraham ruk' jun jamaril kuya' ri uq'ılanik che ri Dios, man chunaj tä k'ut ri ajcananeos xkich'ob'o jas ri tajin kub'äno. Ri ver. 9 je' wa' kub'ij:

9 Ri Abram xuk'is k'u na ri u be pataqb'iq'al k'a xopam na pa ri kolib'al Néguev. (Gen. 12:9)

Are jun utz laj b'i'k wa'. Chila' kub'an jub'iq' q'aq' man k'o tä tew, are jun k'olib'al wa' ri sib'alaj utz. Je' b'a ri' ri achi ri' tajin kub'an ri ub'inem pa rukyaq'ab' q'ij. Xaq wakatel wa' ri are' cho ri k'olib'al. Je' kub'ano chi ri qech uj kujopan che' rilik jun tz'il chupam ri uk'aslemal. Qastzij ne' are ri ukab' tz'il wa' che ri uk'aslemal. Ri vers. 10-12 je' wa' kub'ij chqe:

10 Pataq ri q'ij ri' xpe jun nimalaj wija'l chupam ri k'olib'al ri' xa je ri' ri Abram xe' pa Egipto. 11 Aretaq jub'iq' ma karaj kok pa Egipto, xub'ij che rixroqil r Saraí: "Ri in weta'm chi ri awech at sib'alaj je'l katpetik. 12 Aretaq katkil ri aj egips, käkib'ij ri': xroqil wa' we rachil, xa je ri' ri in kinkikamisaj ri', are k'u ri awe at katkik'asb'a na. (Gen. 10-12)

K'o ri Abraham chupam ri ulew, are k'u wa' ri k'olib'al re tewchi'nik. Man k'o tä jun mul xub'ij ri Dios che chi kel chuch. Xane' xpe k'u ri wijal cho wa' we ulew ri', kaqil k'u chi jun aq'ab'il ri' xel uloq ri Abraham chupam ri umo' xuquje' tajin k'ut kub'ij: "Saraí, xaq tajin kinwilo ronojel winaq ne lo ke' pa Egipto. K'o wijal, qas aweta'm ya', xuquje' xa tajin kanimtaj ri wijal. Man k'o tä nelo etzelal kaqab'ano we kaqachip umulixik ri jastaq qe rech kujel b'i waral". Xaq ampe qab'ij chi ri Saraí xub'ij: "Je' kab'anik. jas ri kab'ij Abraham. Nawixoqil ya' xatz käne' wi ri awuk'". Ok'owinoq chi k'u keb' oxib' q'ij, aretaq k'u ri Abraham tajin katzijon kuk' jujun taq b'ije'rab', Xuquje' xuta' k'ut jun chike ri petinoq pa umox q'ij ri tajin kub'in: "We k'axk'ol ri' xa tajin kanimtajik tajin k'u kopam pa uk'yaq'ab' q'ij". Rumal k'u wa', xub'ij k'u ri Abraham che ri Saraí chupam we aq'ab' ri': "Kinchomaj in utz ne lo chi kaqasuk'umaj ri jastaq qe, kuje' k'u pa Egipto". Kämik k'ut, na'taj ampe che la, chi man k'o tä jun mul xub'ij ri Dios che ri Abraham chi kel b'i cho wa' we ulew ri'. Aretaq ri Dios xuk'ut rib' chuk'isb'alil chuch, xub'ij che chi are' wa' ri ulew ri'. Xuchi'j ri Dios chi kuya' che xuquje' kutewchi'j chupam wa' we ulew ri', xuquje' kub'an che chi ri are' kux che tewchi'ab'al chke nik'yaj chik. Are k'u ri Abraham man xukoj tä ri xub'ij ri Dios, xaje ri' xuchomaj chi kaqaj b'i pa Egipto.

Wa' we ulew rech we Egipto ri', chupam ri Ti'ox Tz'ib' are' kuk'exwachij ri uwachulew kämik. Kil k'u na la chi are wa' ri kubij chupam taq ri uxaq ri Biblia. Je' b'a ri' chi ri Abraham xqaj b'i chila'. Kajamb'al rilik chi chetaq we q'ij ri' ri uwachulew kub'an che ri kojonel chi kasalij ruk'. E k'ya chke ri kojonelab' kakikutzukuj jastaq ri kub'an chike chi esuk' ruk' ri kka'no. Je wa' kaki'b'ij: Chila'ampe wachalal, man kujkowintaj kujpe chupam ri q'ijlanik pataq domingo chq'ab' rumal chi aq'ab' kujwalij chb'i lunes che ri qachak. Ajil tz'aqat tatb'anel, ronojel winaq rajawaxik kawalij aq'ab'. Kajamb'al k'u rilik chi e k'o ejujun chke chi kekowinik keb'e che jub wi'm xo'l seman, xuquje' ket'uyi' chupam jun nim nimaq'ij ri k'ya jastaq k'o chpam, k'o q'ojom xuquje' k'ya taq uwach puk. Xane' k'ut, man kakib'isoj taj chi rajawaxik kewalij na aq'ab' chukab' q'ij rech keb'e che ri kichak. Sib'alaj kajamb'al rilik chi jastaq re ri uwachulew che taq we q'ij kämik ri kub'an che ri achi chi utz kuna' kak'uji' chupam xuquje' are kukoj putzij chi rumal la man kakowintaj che ri q'ijlanik.

Wetä xpuk'ij 'ib' la ruk' ri Abraham aretaq ri are' b'enaq pa Egipto, tek'uri' xb'ij tä la che: Man are' tä ri b'e ri k'amom b'i la, man utz tä ri' we man kata'k'i' la, utz na wetä kkanaj la kan pa ri ulew. Kraj ne' ri Abraham xuya' tä keb' oxib' jastaq ri' chela rech kuto'b'ej rib' ri sib'alaj utz na. Wene' xub'ij tä ri' chela: Chila'ampe la ri chij tajin keplakrik, xuquje' man k'o tä q'ayes rech kakitij tä ne'. K'o k'ya q'ayes chupam ri tinamit Egipto, rumal la, kuje' je'la'. Xa je ri' xeb'e pa Egipto, man chunaj tä k'ut xkiriq nimaq taq k'axk'olil. Qila' k'ampe jun jasech waral ri sib'alaj nim ub'anik, rumal chi ri Abraham kuriqa nimaq taq k'axk'olil, xuquje' xa k'u rumal ri xroqil, rumal chi ri xroqil sib'alaj je'l käpetik.

Ri lal eta'mk'ula chi keb' oxib' junab' kan wa' xeriqtaj chupam taq ri jul ri k'o chuxkut ri kaminaq plo, ri ub'inam ri b'lo's rech ri kaminaq plo. Je' k'u ri', aretaq xelik' wa' taq we b'lo's ri', xkil taq ri winaq chi are ri caps. 12, 13, 14, xuquje' ri 15 rech ri wuj Gènesis. Xane' man are' tä ri wuj ri kaqasak'ij uj kamik o ri k'o quk' kämik. Kaqab'ij che, xane' are jun uq'alajisanik ri wuj ri'. Chila' ku'b'ij wi ri uje'lal ri Saraì, kuya' qas jas ri kel ri Saraí xuquje' kuya' uq'alajisaxik chi qas jun je'l ixoq wa' we ixoq ri; xuquje' kutz'aqatisaj ri kub'ij ri Utzij ri Ajawaxel, Wa' we b'o'los ri' kuya' xuquje' uq'alajisaxik ri ku'b'ij ri cap. 13, aretaq ri Dios xub'ij che ri Abraham chi kab'in puwi' ri uwach xuquje' ri unimal ri ulew. Wa' we b'o'los ri' xuquje' kuya' ub'ixik chirij ri Abraham xuquje' ri ub'inem. Xuquje' ri nim ubanik wa' we kaqilo ri' man are tä jun tz'ib' wa', xane' kuq'alajisaj jub'iq' chik ri kub'ij ri tz'ib'talik, xuquje' qas kutz'aqatisaj ub'ixik chi ri ulew qas je' kelik jas ri xub'ij ri Dios chi je' wa'.

Kojom u'b'i chi wa' we ulew ri' ulew re leche xuquje' uwa'l che' xuquje' jun ulew ri sib'laj kuya' uwach. Sib'alaj je'l wa' we jun q'ij ri'. Aretaq kujopam chupam ri wuj rech ri Deuteronomio, kaqil na jas ri xk'ulmataj wa' chupam we ulew ri'. Pune' je' ri', chupam ri ulew ri' xpe wijal xuquje' ri achi ri Abraham xqaj b'i k'a pa Egipto. Xane' xuch'ob'o chi kuriqa' na nimaq taq k'axk'ol chila' rumal ri uje'lal rixroqil. Ri ver. 13, je' wa' kub'ij:

13 Na' b'a jun toq'ob', b'ij chi xa atwanab', xa je ri' ri e are' kaka'n na utzil chwe xuquje' man kinkikamasaj taj." (Gen. 12:13)

Wa' we ri' are jub'iq' qastzij che xuquje' jub'iq' man qastzij taj. Ri uch'aqapil ri qastzij, k'o mul, are k'ax jub'iq' chuch ri ronojel qatzij. Wa' we ri' xub'ij rech kub'an jun b'anow tzij. Xk'am k'u b'i ri Saraí rumal ri faraòn. Chupam kan taq we q'ij ri', rajawaxik keb' oxib' q'ij rech katijox na ri ixoq tek'uri' kok che rixoqil ri faraòn o rixoqil jun ajawinel. Kaqetamaj k'u wa na aretaq kujopan chupam ri uwuj ri Ester. Chupam k'u wa' taq we keb' oxib' q'ij ri', xuk'ut k'u rib' ri Dios chupam ri uwaram ri faraòn xub'ij k'u che: Ma weqälej we ixoq ri', rixoqil jun achi chik. Qila'k'ampe ri vers. 18-20 je' wa' kub'ij:

18 Xa je' ri' ri Faraon xusik'ij ri Abram xubij che: ¿Jas ri ab'änom chwe? ¿Jas che man xab'ij tä chwe chi we awixoqil? 19 ¿Jas che xab'ij chi xa awanab'? ¿Etä ne ri' xinb'an wixojil in che! ¿Chakowij, ma' b'i ri awixoqil jat!. 20 Are k'u ri Faraòn xeb'utaq ri achijab' ri e k'o ruk' rech kakesaj b'i ri Abram xuquje' rixroqil ruk' ronojel ri uq'inomal. (Gen. 12:18-20)

Qila' k'ampe ri Dios kach'akanik, ri Abraham k'ut katzalij chupam ri ulew jawije' chi elinoq wi uloq. Chila' k'ampe la ri Ajawaxel man kuk'ut tä rib' chuch ri Abraham chupam ri joq'otaj aretaq xek'uji' pa Egipto. Are je' kaqa'n che uk'isik ri qatijonik chupam ri cap. 12 rech we wuj Gènesis ri'. Chupam ri jun qachak chik kujk'uji' na chupam ri cap. 13. Chupam chi b'a na ri jun qachak chik, ¿Are b'a ri Dios ri k'o nimalaj uchuq'ab' katewchi'n ri k'aslemal la are wa' ri q'aq'alaj qach'awem!